

Dacă însă în silaba accentuată se află /e/, atunci vocalele «neînchise» (adică, în cazul graiului de la Climăuți, /e/ și /a/) se realizează în prima silabă pro tonică după o consoană moale ca «non-a». Această neutralizare a opoziției fonologice de apertură își găsește expresie sonoră într-o «variantă comună» al cărei timbru oscilează (variații facultative) între i și e (ca trepte intermediare am notat i' și e):

xr'ib'ét «șira spinării» (cu variații posibile *xr'i'b'ét*, *xr'e'b'ét*, *xr'eb'ét*, dar nu și *xr'ab'ét*), *na_zv'iz'd'é* «pe stea», *v'is'é'l'ja* «nuntă», *n'id'é'l'a* «săptămână», *kr'is't'éc* «clăie», *l'im'és* «brăzdar (la plug)», *yr'id'é'l'* «grindei» etc.

Am notat excepții puține, care își au, de cele mai multe ori, explicația lor: *γ'envár'* «ianuarie», *f'evrál'* «februarie», *s'ent'áb'br'* «septembrie», *d'ekáb'br'* «decembrie», unde e pro tonic s-ar putea explica prin influența limbii române, a cărților de cult, calendarelor etc.; i i.l.d. a în *b'iz:úby* «știrb» trebuie pus în legătură cu originea prefixală a lui *b'ez*¹; în cuvintele *s't'er'n'a* «miriște», *sm'er'd'úč'ija* «descompus», «stricat», *p'erc'átka* «mănușă», *um'erlá* «(ea) a murit», *s'erb'ít* (mă, te etc.) mănincă se observă că e netrecut la a stă înainte de r, r' < *r', ceea ce sugerează ideea că în constituirea acestui tip de iakanie /e/ din grupul etimologic *tprt* s-a comportat altfel decât /e/ de alte origini. (Totuși, *d'aržák* «minerul coasei»!). Problema ar merita un studiu aparte, bineînțeles pe baza unei anchete speciale.

c) A doua silabă pro tonică, după consoanele dure

§ 15. În vorbirea *lento*, /o/ și /a/ se realizează printr-o variantă comună a: *salav'é'i* «privighetoare», *varab'éc* «vrabie», *skavaródn'ik* «(un fel de) vâtrai», *barazdá* «brazdă» ș.a.

Uneori în loc de a apare ɔ, mai cu seamă în vorbirea *allegro*. De ex., *mɔlatkóm* «cu ciocanul» (*molotkóm*). Cf. și § 24.

d) A doua silabă pro tonică, după consoanele moi

§ 16. În această poziție fonemele vocalice neînchise /e/ și /a/ se realizează printr-o variantă comună, al cărei timbru oscilează între e și i (iar în vorbirea *allegro* — ɔ): *s'er'abró* «argint», *p'ir'ap'ólka* «prepeliță», *dl'b_sv'in'é'i* «pentru porci» etc.

e) În silabele posttonice

§ 17. În finală absolută după o consoană dură, /o/ și /a/ se realizează printr-o variantă comună a: *karýta* «troacă», *s'éna* «fin», *kr'asála* «amnar» ș.a.; *n'íva* «ogor», *p'jáuka* «lipitoare», *znála* «(ea) știa» ș.a.

§ 18. În finală absolută după o consoană moale am notat câteva cazuri de «iakanie posttonică»: *plát'a* «rochie», *dva trút'n'a* «doi trîntori», *mɔladýja* «tineri». Fenomenul este, se pare, anterior durificării lui c', cum rezultă, spre exemplu, din rostirea *sónca* «soare» (< *sóln'c'a* < *sóln'c'e*).

§ 19. În silabele finale închise, după consoană dură, /o/ și /a/ se realizează printr-o variantă comună, al cărei timbru este cuprins între ɔ și y: *lóska* «cu lingura», *l'éts'* «anul trecut», *kórɔp* «crap» ș.a., dar *cypl'ónyk* «pușor de găină», *pólnyč'* «miezul nopții», *akat'an'ýlys'* «(pisica) a fătat» ș.a.

¹ Vezi R. I. Avanesov, *Очерки...*, p. 94.